

In memoriam Maret Purde

14.03.1927–20.07.2024

Toonela väravate taha on läinud teenekas epidemioloog Maret Purde.

Maret Purde (a-ni 1956 Ots) sündis 14. märtsil 1927 Tallinnas. Tema ema Lydia Ots (snd Viikholm) oli nooruses kooliõpetaja, isa Karl ja vend Georg olid lauljad.

1945. aastal lõpetas Maret Purde Tallinna 9. Keskkooli ja 1951. aastal Tartu ülikooli (TÜ) arstiteaduskonna. 1951–1954 õppis ta TÜ aspirantuuris kirurgia erialal ja töötas samal ajal kiirabiarstina. 1954 kaitses ta kandidaadiväitekirja „Экспериментальное исследование по лечению псевдартроз и дефектов костей внутрикостным металлическим стержнем совместно со свободным костным автотрансплантатом“. Seejärel aastani 1957 oli ta TÜs üldkirurgia kateedri assistent.

Seoses abiellumise ja Tallinna kolimisega töötas Maret Purde 1957–1959 Vabariiklikus Tallinna Onko-

loogia Dispanseris, alul kirurgina ja hiljem üürikest aega organisatsioonilis-metoodilise kabineti juhatajana. 1959. aasta novembris asus ta ENSV Teaduste Akadeemia Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi (EKMI) direktori Pavel Bogovski ettepanekul tööle onkoloogiasektori vanema teadusliku töötajana. Selles sektoris moodustati pahaloomuliste kasvajate epidemioloogiat uuriv teadusrühm, mille juhiks sai Maret Purde.

Maret Purde kogu teadustegevus leidis aset EKMI, kus ta arendas välja vähiepidemioloogilise uurimissuuna. 1974 kaitses ta TÜs meditsiinidoktori väitekirja „Опыт применения эпидемиологического метода в изучении злокачественных опухолей в Эстонской ССР“. Aastatel 1986–1993 töötas ta EKMI vanemteadur-konsultandina ja juhtivateadur-konsultandina.

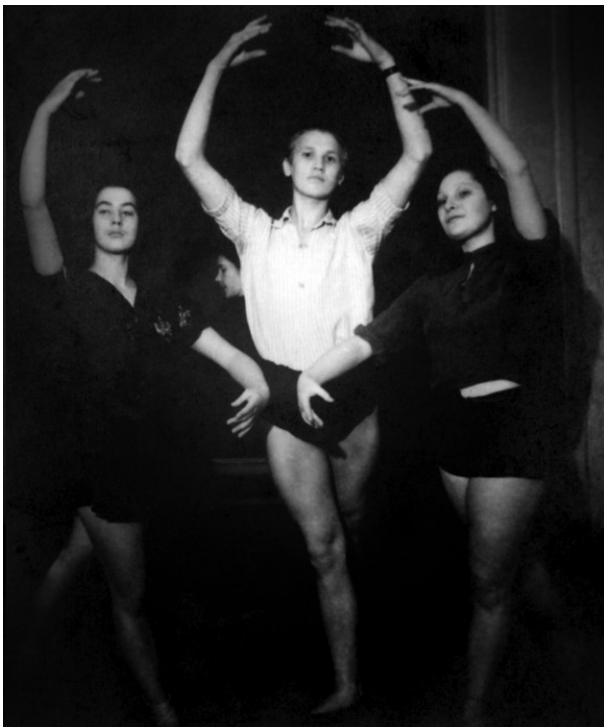
Seejärel, kui „bioloogiline kell tiksus pensioniiga“, nagu Maret Purde ise väljendanud on, siirdus ta väljateenitud puhkusele. Pensionäripõlves säilitas ta sidemed endiste töökaaslastega. Tegevust jätkus tal küllaga: kudumine, lugemine (iseäranis ingliskeelsed krimkad), kontsertide külastamine.

Suvekuud möödusid tal ikka Kassari Esiküla (varem Kiisi) suvekodus, kus ta endiselt võõrustas ka kolleege ja tegi neile selgeks kadakate vahel kulgeva otsetee lähima ujumiskõlvulise lahesopini.

Maret Purde uinus igavesele unele oma kodus Gonsiori tänaval.

Maret Purde astus vähiepidemioloogia radadele ajal, mil Nõukogude Liidus hakati viljelema moodsa epidemioloogia tödesid. 1960. aastate teadusmõtte kohaselt korraldati Nõukogudemaal hulgaliselt vähiepidemioloogia ekspeditsioone, mis kujutasid endast nn profülaktilisi läbivaatusi, mille käigus püüti avastada vähieelseid seisundeid ja vähijuhte valitud geograafilistes piirkondades ning seostada vähi-tekke eri mõjuritega. Maret Purde

Balletitunnis.
Vasakult esimene
Maret Ots.

Peolauas. Vasakult: Malle Ivanova (snd Valdma), Maret Purde ja Kalmer Tennosaar.

MITMESUGUST

algatusel toimusid sellised ekspeditsioonid Eestis ajavahemikul 1961–1967, mil uuriti Hiiumaa, Märjamaa rajooni, Maardu, Kiviõli ja Saaremaa elanikke. Andmetöötlusel võeti Leo Vöhandu soovitusel kasutusele alul ääreperfokaardid, seejärel sisemulgustusega perfokaardid ja hiljem kindlate vastusevariantidega ankeedid. Andmete analüüsil hakati Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusmatemaatika kateedri kaasabil kasutama elektronarvuteid ja seeläbi asuti tolle aja mõistes teaduse eesliinil.

1960ndatel rajati Nõukogude Liidus eri vähipaikmete epidemioloogia uurimiseks mitu keskust. EKMI epidemioloogide tööühm valiti 1966. aastal üleliiduliseks rinnavähikeskuseks, kelle ülesanne oli koordineerida keskusega koostööd tegeva 17 uurimisrühma epidemioloogilisi uuringuid. Maret Purde juhtis NSVLi Meditsiiniakadeemia kasvajate epidemioloogia probleemkomisjoni liikmena selle keskuse tööd kuni pöördeliste 1980ndate teise poole keskpaigani.

1970ndate keskpaiku avardusid võimalused rahvusvaheliseks koostööks. Siin sai Maret Purde õigel ajal jala ukse vahele ja tema tööühmal tekkisid teadussidemed Harvardi Rahvatervishoiu Kooli epidemioloogia osakonna juhataja Brian MacMahoniga. Nende sidemete algatamine ei kulgenud libedalt, sest Moskva partnerid pakkusid visalt ühisuuringute valdkonnaks maovähi epidemioloogiat. Et ameeriklased tundsid suuremat huvi rinnavähi vastu, tegid nad valiku Maret Purde tööühma kasuks. Ühisuuringute tulemused rinnavähi riskitegurite kohta avaldati rahvusvahelistes ajakirjades ja nii viisi täienes Eesti epidemioloogide terminivaramu selliste mõistetega nagu logistiline regressioon, Manteli-Haenszeli protseduur ja vanusele kohandatud šansisuhe. Maret Purde enda ja tema kaasteeliste eneseteadvust kõditas meeldivalt tõik, et ühe artikli pealkirjas seisis mustvalgel „Estonian Republic”, mitte tavapärase sunduslik „Estonian SSR”.

Vähiepidemioloogia ekspeditsioonil 1960ndatel. Esireas vasakul Maret Purde.

Pavel Bogovski
60. juubelil
10.03.1979.
Vasakult: Peeter
Loit, Maie Männiko,
Maret Purde ja
Väino Rätsep.

Perioodil 1976–1986 külastas Maret Purde USA koostööpartnereid viiel korral. Eriti muljetavaldav oli Maret Purde esimene reis USAsse, mille vältel tutvus ta tosina vähiepidemioloogilist uurimistööd tegeva teaduskeskusega. Kirsiks tordil kujunes visiit Hawaiile. Eesti kolleegidele pakkus iga tema lähetus otsekui söömu värsket õhku, mis andis tunnistust, et läänemaailmas on epidemioloogia eluvõimeline teadusharu ja selle teoreetiline pagas täieneb kiiresti.

1980ndate lõpupoole tegi Maret Purde tööühm rinnavähi juhtkontrolluuringu koos Slovakkia teadlastega. Kõrgenenud rinnavähirisk sedastati seoses ülekaalulisuse ja struumaga. Teadustöö hilisemal

ajajärgul läbi viidud sobitatud juhtkontrolluuring keskendus rinnavähi perekondlikule eelsoodumusele.

Maret Purde oli moodsa epidemioloogia pioneere Eestis. Tema kiiluvees arenes ja mitmekesistus epidemioloogiste uuringute valdkond. Tema uurimistöö innustas vähiregistri rajamist Eestis. Tema eeskujuta polnuks võimalik luua EKMI epidemioloogia ja biostatistika osakonda, kes tegutseb tänaseni EKMI õigusjärglases asutuses – Tervise Arengu Instituudis.

Maret Purdest jäid maha tütar Anu, tütrepoeg Koit ja türetütar Salme ning viis lapselapselast. Olgu muld Sulle kerge, Maret!

Kaasteelised EKMIst